



**Vanuit kracht en vertrouwen  
de toekomst tegemoet**

*“en noe verdan”*



**Verkiezingsprogramma 2018-2022**

# INHOUDSOPGAVE

|                                                          |    |
|----------------------------------------------------------|----|
| Voorwoord                                                | 3  |
| 1. Waarden en traditie                                   | 4  |
| 1.1 Lokale eigenheid                                     | 4  |
| 1.1.1 Kunst en cultuur                                   | 4  |
| 1.1.2 Cultureel erfgoed                                  | 4  |
| 1.1.3 Erfgoed in omgevingsplan                           | 5  |
| 2. Veiligheid                                            | 6  |
| 2.1 Veiligheid in de buurt                               | 6  |
| 2.2 Softdrugs                                            | 7  |
| 2.3 Prostitutie is mensenhandel                          | 7  |
| 3. Sterke samenleving                                    | 8  |
| 3.1 Dienstverlenende gemeente                            | 8  |
| 3.2 Bestuurlijke nabijheid en democratische legitimiteit | 8  |
| 3.3 Gemeentelijke samenwerking                           | 8  |
| 3.4 Burgerparticipatie: doe mee!                         | 9  |
| 3.5 Burgerschap                                          | 9  |
| 3.6 Integratie                                           | 10 |
| 3.7 Laaggeletterdheid                                    | 10 |
| 3.8 Verenigingen en vrijwilligers                        | 10 |
| 3.8.1 Vrijwilligers                                      | 10 |
| 3.8.2 Verenigingen                                       | 11 |
| 3.9 Leefbaarheid en welzijn                              | 11 |
| 3.10 Bereikbaarheid                                      | 12 |
| 3.11 Nieuwe toekomst voor krimpregio's                   | 13 |
| 4. Familie en gezin                                      | 14 |
| 4.1 Gezinnen                                             | 14 |
| 4.2 Kindvriendelijke buurten                             | 14 |
| 4.3 Voldoende en betaalbare woningen                     | 14 |
| 4.4 Onderwijs                                            | 15 |
| 4.4.1 Hulp                                               | 15 |
| 4.5 Samen met maatschappelijke organisaties              | 16 |
| 4.6 Lokale toegang zorg                                  | 16 |
| 4.7 Drempel omlaag                                       | 16 |
| 4.8 Zorginstellingen                                     | 16 |

|                                                   |    |
|---------------------------------------------------|----|
| 5. Zorg voor elkaar                               | 17 |
| 5.1 Preventie                                     | 17 |
| 5.2 Persoonlijke kracht                           | 17 |
| 5.3 Passende voorzieningen                        | 18 |
| 5.4 Mensen met een beperking                      | 18 |
| 5.5 Omzien naar elkaar                            | 18 |
| 5.5.1 Mantelzorg                                  | 19 |
| 5.5.2 Aanpak eenzaamheid                          | 19 |
| 5.6 Samenwerking met professionals                | 19 |
| 5.7 Eigen bijdragen                               | 20 |
| 5.8 Cliëntparticipatie                            | 20 |
| 5.9 Werk en participatie                          | 20 |
| 5.9.1 Werk                                        | 20 |
| 5.9.2 Armoede                                     | 20 |
| 6 Eerlijke economie                               | 22 |
| 6.1 Bedrijvigheid                                 | 22 |
| 6.2 Werkgelegenheid                               | 22 |
| 6.3 Digitalisering platteland                     | 22 |
| 6.4 Vitale dorpen                                 | 22 |
| 6.5 Recreatie en toerisme                         | 23 |
| 6.6 Regionale economische samenwerking            | 24 |
| 6.7 Kansen benutten                               | 24 |
| 6.8 Land en (glas)tuinbouw                        | 25 |
| 6.9 Van onderop                                   | 26 |
| 6.10 Energietransitie                             | 26 |
| 6.11 Duurzaamheid                                 | 27 |
| 6.12 Focus op Duitsland                           | 27 |
| 6.13 Mobiliteit en verkeersveiligheid             | 27 |
| 6.14 Gezonde gemeentefinanciën                    | 27 |
| 6.15 Omgevingswet                                 |    |
| 7 Het CDA in Noordoost Twente: samen sta je sterk | 29 |
| 7.1 Nieuw noaberschap                             | 29 |
| 7.2 Duurzaamheid                                  | 29 |
| 7.3 Armoede                                       | 30 |
| 7.4 Vitaal buitengebied                           | 30 |
| 7.5 Economie                                      | 30 |

## Voorwoord

Terugkijken en vooruitzien. De toekomst kun je alleen vormgeven met kennis van het verleden en een duidelijk beeld van je doelen in de toekomst. Wij kijken terug op een periode van acht jaar opbouwen. Opbouwen met een duidelijk beeld voor ogen. Waar willen we in 2018 staan. En wat willen wij de komende jaren graag realiseren binnen de Losserse gemeenschap. Ruim acht jaar geleden was de kas bijna leeg. We kenden veel politieke onrust. Het economische tij zat tegen. Als enige partij heeft het CDA in die moeilijke jaren, in wisselende collegesamenstelling, altijd zijn bestuurlijke verantwoordelijkheid genomen. Niet zonder resultaat. Ondanks de financiële krapte is er veel gebeurd. Nieuwe scholen werden gebouwd. Kulturhusen zijn er gekomen. In onze wegen, pleinen en sportvoorzieningen is flink geïnvesteerd. De gemeentekas is op orde. Op deze resultaten van de afgelopen jaren mogen wij en onze kiezers bijzonder trots zijn.

Er wordt steeds meer overgelaten aan de eigen verantwoordelijkheid van de inwoners. Vaak is dat goed; we houden niet van pamperen. Aan de andere kant moet een overheid die veel investeert in voorzieningen om mensen sociaal betrokken te houden, goede initiatieven vanuit de bevolking niet aan hun lot overlaten. Vaak zijn dat juist de initiatieven waarvoor veel vrijwilligers zich belangeloos inzetten.

Voor het CDA gemeente Losser zijn dit redenen om na een aantal jaren van vooral materiële investeringen en bezuinigingen de komende periode in te zetten op het activeren van ons sociale kapitaal. Onze financiële positie en ook de goede economische vooruitzichten maken dit mogelijk.

Dit betekent dat wij onze verenigingen moeten koesteren. Dat wij initiatieven, die voortkomen uit het sociale verantwoordelijkheidsgevoel binnen de Losserse samenleving, moeten steunen.

Het CDA gemeente Losser ziet de aantrekkelijke woongemeente als anker om onze sociale infrastructuur te handhaven. Zo kunnen wij onze scholen op peil houden en zorgen voor voldoende aanwas bij de verenigingen. Verenigingen die daarmee hun waardevolle functie kunnen blijven uitoefenen.

Wij zijn van ver gekomen. Met dit voorliggende programma wil het CDA gemeente Losser ook de komende jaren verantwoordelijkheid dragen voor de verdere ontwikkeling van onze mooie gemeente Losser. Dat kan alleen in samenspraak met en steun van de inwoners.

Graag gaan wij met u in gesprek.

CDA gemeente Losser

# 1. Waarden en traditie

Waarden en traditie zijn belangrijk voor de samenleving. Veel mensen ervaren hun eigen leven als goed, maar maken zich zorgen over hoe wij met elkaar omgaan. Hoffelijkheid op straat, respect voor elkaar, iets over hebben voor een ander en niet altijd en overal het eigen belang vooropstellen. Dat zijn waarden die in allerlei Nederlandse tradities -lokaal en nationaal- al generaties lang worden doorgegeven. Christendemocraten koesteren de waarden die vastigheid geven en de tradities die onze samenleving bijeenhouden.

- Het CDA Losser handelt vanuit de verantwoordelijkheid voor een samenleving waarin we met respect omzien naar elkaar.
- De gemeente ondersteunt activiteiten uit de samenleving die zijn gericht op binding en ontmoeting tussen mensen.
- De gemeente ondersteunt activiteiten die zijn gericht op het overdragen van de Nederlandse cultuur, waarden en tradities.
- CDA Losser gaat niet uit van belangen, maar van samenwerking en verbinding.

## 1.1 Lokale eigenheid

De gemeente Losser kent een rijke, eigen cultuur. Of het nu gaat om monumentale gebouwen, culturele gebruiken of kenmerkende feesten; zij vormen voor mensen gedeelde herkenningspunten, momenten waarop het gemeenschappelijke wordt beleefd en uitdrukkingen van identiteit. De overheid heeft noch bij de vorming noch bij de bescherming van cultureel erfgoed een centrale rol, maar kan bij het bewaren van wat voor de lokale gemeenschap van waarde is een ondersteunende rol spelen.

### 1.1.1 Kunst- en cultuur

Kunst en cultuur is belangrijk voor mens en samenleving. Zij dragen bij aan de persoonlijke ontplooiing van mensen en geven een gevoel van verbondenheid binnen gemeenschappen. De gemeente is daarbij niet per se als eerste aan zet, maar bewaakt de randvoorwaarden en ondersteunt maatschappelijke partners, zoals scholen en culturele instellingen.

- Voor het CDA gemeente Losser is cultuureducatie in brede zin belangrijk. Via het onderwijs kan worden kennisgemaakt met de lokale cultuur en geschiedenis en kunnen mensen hun talenten ontwikkelen. De combinatiefunctionaris voor de Stichting Culturele basisvorming blijft ook de komende raadsperiode actief.
- De gemeente ondersteunt het muziekonderwijs, de bibliotheek, (lokale) archieven en lokale dialecten en regionale talen.
- Het CDA gemeente Losser wil waar mogelijk culturele activiteiten concentreren in gebouwen. Dit bevordert de toekomstvastheid van huisvesting en activiteiten.
- De instandhouding van grotere culturele instellingen, zoals podiumkunsten en musea, is in de eerste plaats een opgave voor centrumgemeenten. Het CDA gemeente Losser is voorstander van koppeling van deze grote cultuurinstellingen aan kleinere voorzieningen in de omliggende gemeenten. Daarom is ons Openluchttheater van groot belang. Ook kan een koppeling met bijvoorbeeld een binnenzaal in de Martinuskerk daarin een rol spelen.

### 1.1.2 Cultureel erfgoed

Cultureel erfgoed gaat over ons gezamenlijk verleden, over samenleven en duurzaamheid. Het CDA gemeente Losser hecht in het bijzonder waarde aan religieus, agrarisch- en architectonisch erfgoed, dialecten/streektaalen en aan feesten van gemeenschappelijkheid, zoals het Bruegheliaans Festijn, Sint Maarten, paasvuren, paasstaak slepen, Euregiofeest, Lossers Carnaval en de Hellehondsdagen. Het behoud van cultureel erfgoed is voor ons van groot belang. Kunstwerken, archieven, documenten en boeken moeten voor komende generaties bewaard blijven en toegankelijk worden gemaakt. Materieel erfgoed wordt op zijn waarde geschat, behouden en benut; onder meer Erve Kraesgenberg, Steenfabriek de Werklust, Erve Boerrigter, Muziekkoepeel Overdinkel en de Mauritsbrug.

Wanneer kerken niet langer hun oorspronkelijke functie (kunnen) vervullen zoekt de gemeente indien gewenst bij de transformatie van een het gebouw actief mee naar een passende nieuwe functie, waarbij ontmoeting centraal staat. Waar mogelijk zoekt de gemeente bij het behoud van erfgoed aansluiting bij maatschappelijke partners.

- CDA Losser wil monumenten behouden en – waar dat nodig is – kredietregelingen en subsidies verlenen.
- Bij de ontwikkeling van de Aloysiusschool wil het CDA gemeente Losser recht doen aan de karakteristieke sfeer passend bij de ontwikkeling van de omliggende omgeving.



*Steenfabriek de Werklust: aandacht voor cultureel erfgoed*

### **1.1.3 Erfgoed in Omgevingsplan**

Elke gemeente moet in de komende raadsperiode voor de nieuw in te voeren Omgevingswet een omgevingsplan maken en daarin ook de regels voor lokaal cultureel erfgoed opnemen.

- Het omgevingsplan biedt kansen om cultureel erfgoed beter te beschermen en in het bijzonder eigen gemeentelijke accenten aan te brengen. Uitgangspunt voor het CDA gemeente Losser is maatwerk, ruimte voor variëteit en maatschappelijk initiatief. De lokale gemeenschappen zijn immers divers.
- Het omgevingsplan biedt de mogelijkheid om de wet- en regelgeving op lokaal niveau kritisch onder de loep te nemen. Bij het verminderen van regels is van belang dat het lokaal bestuur vertrouwen aan inwoners durft te geven, bereid is tot 'loslaten' en aansluiting zoekt bij maatschappelijke initiatieven.

## 2. Veiligheid

Veiligheid is een basisbehoefte in een sterke samenleving, waar mensen zich thuis en geborgen voelen. Een veilige gemeente vraagt om stevige maatregelen. Geen woorden, maar daden. Wij richten ons daarbij in eerste instantie op zaken waar de burger direct geraakt wordt. Maar ook op thema's als verkeersoverlast, een veilige schoolomgeving en openbare ruimte, overlast van rondhangende jongeren en vandalisme.

### 2.1. Veiligheid in de buurt

Vanwege het lokale belang blijft de rol van de burgemeester bij het bepalen van de speerpunten van de politie op het gebied van openbare orde en veiligheid onverminderd belangrijk.

- Mensen vormen zelf de basis voor veiligheid en leefbaarheid. Een actieve houding en betrokkenheid van inwoners bij een veilige en leefbare woonomgeving is daarom belangrijk. Dit gaat niet zonder sociale samenhang en het elkaar kunnen aanspreken op (kleine) misstanden. Het CDA Losser is voorstander van eigen initiatieven, zoals buurtpreventie.
- Inwoners, politie en gemeente gaan met elkaar in gesprek over de veiligheid in de buurten. De gemeente informeert de inwoners actief over preventieve maatregelen en laat hen meedenken en werken aan het oplossen van veiligheidsvraagstukken in de buurt. Bijvoorbeeld door het organiseren van een buurtschouw of informatiebijeenkomsten over het voorkomen van inbraken.
- De gemeente attendeert bewoners op buurtwachten, buurtpreventieteams of de inzet van sociale media (buurtApps) om het veiligheidsgevoel te vergroten. De taak van buurtpreventie is het signaleren en melden van overlast en verdachte situaties, zodat de politie tijdig in actie kan komen waar dat nodig is. De gemeente is het eerste aanspreekpunt voor bewoners die vragen hebben over het opzetten van een buurtpreventieteam.
- Het CDA gemeente Losser vraagt in het bijzonder aandacht voor de rol van de wijkagent. Wijkagenten moeten als ogen en oren van de buurt ook daadwerkelijk aanwezig zijn in de buurt, toegankelijk en aanspreekbaar zijn.
- Belangrijk voor de veiligheid in een buurt of wijk is een meldplicht voor stelselmatige daders, lik-op-stukbeleid bij kleine criminaliteit en snel en efficiënt ingrijpen bij overlast en vandalisme.



*Gemeente, politie en inwoners zorgen samen voor een veilige buurt*

## 2.2 Softdrugs

We moeten de handel in softdrugs en illegale wietteelt tegengaan. Er is sprake van georganiseerde misdaad en de problematiek in Losser is groot en neemt toe.

- We bepleiten een versterking van de gemeenschappelijke aanpak van gemeenten, politie, justitie, de belastingdienst en de afdeling Werk en Inkomen (Bestuurlijke aanpak). Doelstelling hierbij is de illegale handel in drugs, straatverkoop en illegale verkooppunten en aanverwante problematiek als (jeugd)prostitutie te voorkomen en te bestrijden.
- Het tegengaan van ondermijning, het financieren met geld uit de onderwereld om dit wit te wassen en om steeds grotere invloed te krijgen, willen wij sterk ondersteunen. De inwoners kunnen daarbij ook de “ogen en oren” zijn en roepen wij op alert te zijn.
- CDA gemeente Losser wil budget vrij maken voor drugs- en alcoholpreventie op basisscholen en voortgezet onderwijs om de weerbaarheid van kinderen en jongeren te vergroten en risicogedrag te beperken.

## 2.3 Prostitutie is mensenhandel

We willen af van de valse romantiek dat vrouwen vrijwillig kiezen voor een leven in de prostitutie. In veel gevallen is er sprake van georganiseerde criminaliteit, uitbuiting, of ernstige sociale problemen. Daar maken pooiers en klanten misbruik van. Daarom willen wij geen bordelen toestaan binnen de gemeente Losser en dat er verscherpt wordt gecheckt op zogenaamde schijnhuwelijken.

## 3. Sterke samenleving

Wij willen de komende jaren blijven werken aan sterke buurten, wijken, kernen en dorpen; aan een samenleving waar alle mensen zich veilig en thuis voelen, omdat ze weten dat er altijd iemand is die naar hen omkijkt. Een sterke samenleving laat meer ruimte voor eigen keuzes. Dat betekent minder regels van bovenaf en meer zeggenschap voor inwoners zelf.

### 3.1 Dienstverlenende gemeente

Een eerste fundament voor een krachtige en vitale samenleving is een vraag gestuurde houding van de gemeente.

- Een bereikbaar gemeenteloket, dat ook buiten kantoortijden open is en waar veel zaken digitaal geregeld kunnen worden. Tegelijkertijd blijft het mogelijk persoonlijk en telefonisch contact te hebben met de gemeente.
- CDA gemeente Losser wil de digitale toegankelijkheid verbeteren en uitbreiden. Tegelijkertijd blijft het mogelijk persoonlijk en telefonisch contact te hebben met de gemeente. Kosten voor overheidsdiensten (leges) zijn zo laag mogelijk maar wel kostendekkend.
- Wij willen dat elk schrijven aan de gemeente binnen een week wordt beantwoord, met daarin de toezegging van de beoogde afhandeltermijn en vermelding van de procesverantwoordelijke medewerker.

### 3.2 Bestuurlijke nabijheid en democratische legitimiteit

Gemeenten hebben in de afgelopen jaren veel nieuwe taken gekregen die in het verleden door het rijk werden uitgevoerd. Zo is dat gebeurd bij het sociaal domein en zal dit ook gebeuren bij de komende Omgevingswet. De gemeente Losser moet ervoor zorgen dat ze deze nieuwe taken goed kan uitvoeren, dat de democratische controle gewaarborgd is en wordt samengewerkt met andere bestuurlijke partners zoals het waterschap en de provincie.

- Wij vinden het belangrijk dat buurten en dorpen invloed hebben op het beleid. Wij geven de dorpsraad, een eigen budget voor initiatieven vanuit het dorp. Van de dorpsraden verwachten wij dat zij een goede afspiegeling zijn van het dorp, inwoners informeren en behoeften, wensen en knelpunten inventariseren.
- Het CDA gemeente Losser omarmt burgerinitiatieven vanuit ons vertrouwen in de samenleving. Wij vinden het daarbij belangrijk dat initiatieven die publieke voorzieningen aanbieden en/of een beroep doen op gemeenschapsgeld, representatief zijn en passen in het algemeen belang.

### 3.3 Gemeentelijke samenwerking

Gemeenten krijgen steeds meer taken te vervullen. Soms kan een gemeente die niet alleen aan, omdat het ingewikkelde zaken zijn (jeugdzorg) of omdat ze gemeentegrenzen overschrijden (arbeidsmarktfragen). Soms kiest de gemeente Losser voor samenwerking met andere gemeenten omdat het dan goedkoper en effectiever kan. Samenwerking is dan ook een goede optie om als gemeente kwaliteit te kunnen leveren. De gekozen samenwerking met Enschede en het Gemeentelijk Belasting Kantoor zijn hiervan goede voorbeelden. Al in 2012 was het CDA deze mening toegedaan en dat heeft Losser geen windeieren gelegd. Maar uitgangspunt moet steeds zijn dat de samenwerking niet leidt tot een grootschalige en afstandelijke organisatie. We streven naar een betrokken gemeente die haar inwoners kent, waar de gemeenteraad bereikbaar is en een afspiegeling blijft van de lokale bevolking.

Bij alle samenwerking blijft de prioriteit van beleidsbeslissingen liggen bij de raad van de gemeente Losser.

- Het CDA gemeente Losser wil dat Losser zelfstandig blijft en in de uitvoering van de taken goed samen werkt met partners en met buurgemeenten.
- Om politiek-bestuurlijke ongelijkheid bij regionale samenwerking te voorkomen, staat het CDA gemeente Losser een model van gastheerschap voor bij de uitvoering van (wettelijke) taken. Kleine gemeenten in een regio krijgen een specialisme in de uitvoering van een

bepaalde taak, waardoor er wederzijdse afhankelijkheid ontstaat tussen centrumgemeenten en omliggende dorpen. Hierdoor blijft het bovendien aantrekkelijk voor talentvolle ambtenaren om in een kleinere gemeenten te werken, omdat zij van betekenis kunnen zijn voor een hele regio. Dit komt de kwaliteit van het openbaar bestuur ten goede.

- Losser is voor een belangrijk deel een forensengemeente. Daarom wil het CDA gemeente Losser voor het opstellen van de Agenda van Twente van de Regio Twente samenwerken met Noordoost Twente.
- Het CDA gemeente Losser wil dat de gemeenteraad invloed houdt bij regionale samenwerkingsverbanden.
- Om de nabijheid van het lokale bestuur te benadrukken en nog meer zichtbaar te maken wil CDA gemeente Losser raads- en commissievergaderingen met enige regelmaat houden op locaties in de dorpen. Hiermee zijn in 2017 goede ervaringen opgedaan.

### 3.4 Burgerparticipatie: doe mee!

Wij willen dat de gemeente initiatieven van inwoners ruim baan geeft, soms door financiële ondersteuning en vaak door als gemeente los te durven laten in plaats van initiatieven over te nemen. Door samenwerking van vrijwilligers en gemeente wordt het geheel meer dan de som der delen. De gemeente moet vooral aansluiten bij bestaande initiatieven en waarderen waar inwoners al enthousiast over zijn. Wij willen voorkomen dat de gemeente participatie alleen als verplicht 'instrument' ziet en oplegt aan inwoners. Er moet een goede balans zijn tussen de verantwoordelijkheid van de gemeenteraad en de betrokkenheid van inwoners.

- Bij initiatieven vanuit de samenleving verwachten wij dat de gemeente actief meedenkt; nagaat hoe het initiatief gerealiseerd kan worden. Zeker waar de gemeente nodig is voor een vergunning, door een bijdrage in de kosten of omdat wijzigingen in het beleid of bestemmingsplanningen van de gemeente nodig zijn.
- Ook grootschalige initiatieven hebben kans van slagen, durf groot te denken. Er zijn voldoende voorbeelden van maatschappelijke initiatieven in het land: zwembaden, sporthallen, cultuurhuizen. Op Losserse schaal benoemden we al eerder de ontwikkelingen rond de Martinuskerk. Maar ook kunnen we kijken naar oplossingen voor speelgelegenheden, hangjongeren, armoedebestrijding, et cetera. Met minimale middelen is hier vaak goed resultaat behaald.

Verwachtingsmanagement is essentieel voor het slagen van burgerparticipatie. Wees daarbij transparant, duidelijk en eerlijk over de (on)mogelijkheden. Voor elk onderwerp of project moet vooraf duidelijk zijn hoe inwoners betrokken worden.

- Maak een gemeentelijk participatieplan. In dat plan moet duidelijk naar voren komen op welke terreinen participatie kan plaatsvinden, hoe ver je als gemeente wilt gaan met nieuwe invullingen van de lokale democratie, hoeveel ruimte je de inwoners wilt geven en wat die ruimte inhoudt.
- Stel vast welke initiatieven gesubsidieerd worden en welke/hoeveel subsidie beschikbaar is per buurt, om zo ook middelen in te zetten voor thema's of buurten waar anders geen initiatieven zouden ontstaan.
- Voor een goede samenwerking tussen inwoners en gemeente is een duidelijke taakverdeling noodzakelijk. Zeg als gemeente wanneer je wel iets met een plan gaat doen en wanneer niet. Neem inwoners serieus en schep geen onrealistische verwachtingen.

### 3.5 Burgerschap

Burgerschap bestaat in het nemen van verantwoordelijkheid voor de samenleving, juist ook lokaal. De lokale democratie biedt mensen volop de kans om burgerschap te tonen. Wij staan voor meer zeggenschap, eigenaarschap en ruimte voor initiatiefnemers en daarbij voor een bestuur dat partner is, ruimte geeft en de voorwaarden schept voor het initiatief (doe-democratie). Dit vraagt om een andere houding van lokale politici: meer loslaten, meer vertrouwen en meer aanvullend in plaats van

regelend handelen. Zo willen wij de betrokkenheid bij het gemeenschappelijk wel en wee in dorp, wijk of buurt laten groeien.

Juist omdat het belang van een sterke samenleving geen vanzelfsprekendheid meer is, willen wij een extra inzet om jongeren actief te betrekken bij de samenleving. Lokaal geven we daar nu al invulling aan met de maatschappelijke stage.

- Het CDA gemeente Losser wil de maatschappelijke stage bij scholen en instellingen continueren en – waar nodig - faciliteren.
- We willen een jongerenraad in het leven roepen om de betrokkenheid van deze groep bij de lokale samenleving te vergroten.

### **3.6 Integratie**

Ook in Losser wonen of vestigen zich mensen met een andere culturele en/of nationale achtergrond. De toestroom van vluchtelingen naar Europa wordt uiteindelijk een 'lokaal vraagstuk', bijvoorbeeld op huisvestingsgebied: van crisisopvang tot aan de huisvesting van asielzoekers met een verblijfsvergunning (vergunninghouders). Wat de crisisopvang betreft heeft Losser zich van de goede kant laten zien bij de opvang in De Fakkel. Indien nodig zullen wij opnieuw aan crisisopvang meewerken.

Veel vergunninghouders zijn op dit moment lange tijd of zelfs permanent aangewezen op de bijstand.

- Een goede beheersing van de Nederlandse taal behoort tot de belangrijkste voorwaarden voor een succesvolle inburgering van nieuwkomers.
- Het CDA gemeente Losser wil dat de gemeente vergunninghouders direct in aanraking brengt met onderwijsmogelijkheden en vrijwilligerswerk, zodat de stap naar betaald werk kleiner wordt.
- Met behulp van vrijwilligers (maatjes) kunnen nieuwe Nederlanders snel hun plek vinden in de plaatselijke samenleving.
- Vergunninghouders krijgen niet automatisch voorrang bij een sociale huurwoning, maar gemeenten hebben wel de taak hen woonruimte te geven. Het CDA gemeente Losser ziet er op toe dat bij de uitvoering van deze verplichting nadrukkelijk rekening wordt gehouden met de toegankelijkheid van sociale huur voor starters, gezinnen en andere groepen die hierop zijn aangewezen.
- Waar gemeenten vergunninghouders voorzien van middelen gebeurt dat zoveel mogelijk in natura en door middel van vouchers.

### **3.7 Laaggeletterdheid**

In Nederland zijn ruim 2,5 miljoen mensen die moeite hebben met lezen en schrijven en daardoor moeilijker mee kunnen doen in de samenleving. Dat is een ongekend hoog aantal en het is voor deze mensen een serieuze handicap in een wereld van internet, e-mail en sociale media. Daarbij komt dat armoede bij laaggeletterden vaker voorkomt. Wij willen dat deze mensen opnieuw de kans krijgen om aan de vaardigheden te werken die zij nodig hebben om mee te kunnen doen. Een brede aanpak van laaggeletterdheid is nodig en de gemeente kan er samen met werkgevers en onderwijsinstellingen alles aan doen om laaggeletterdheid snel te signaleren en aan te pakken.

- Projecten op dit gebied via de bibliotheek worden ondersteund.

### **3.8 Verenigingen en vrijwilligers**

Verenigingen met al hun vrijwilligers zijn het cement van de samenleving. Lidmaatschap van een vereniging is ook vaak onderdeel van het behandelplan van een jongere met psychische problemen.

#### **3.8.1 Vrijwilligers**

Vrijwilligers, mensen die zich met hart en ziel inzetten voor een ander, vormen een onmisbare schakel in de binding en leefbaarheid van onze dorpen, wijken en buurten. We zien steeds vaker dat vrijwilligers(organisaties) publieke taken overnemen en nieuwe vormen bedenken van dienstverlening voor hun gemeenschap. Daarom is het belangrijk dat er wordt geïnvesteerd in vrijwilligers, zodat zij bijvoorbeeld goed kunnen omgaan met jongeren die specifieke aandacht

vragen. Het is belangrijk dat zij de weg weten te vinden als zij het gevoel hebben dat de situatie van jeugdleden niet in orde is.

- Koop als gemeente coaching in ten behoeve van jeugdtrainers, instructeurs, en begeleiders, zodat zij leren omgaan met jongeren die bijzondere aandacht nodig hebben.
- Verbindt sport, cultuur, onderwijs en de gemeente via combinatiefunctionarissen, waarvoor cofinanciering vanuit het Rijk beschikbaar is.
- Om de toegang tot sport en cultuur voor ieder kind mogelijk te maken, moet een jeugdsport- en/of jeugdcultuurfonds blijven
- Wij willen initiatieven zoals een jeugdsportfonds en lokale armoedefondsen (vanuit Charitas en fondsen) vooral praktisch ondersteunen. Zij kunnen ouders voor wie het lidmaatschap te duur is gericht ondersteunen. Hierdoor voorkomen we dat kinderen als gevolg van een armoedesituatie buitengesloten worden van allerlei activiteiten - elk kind telt mee! De Stichting Leergeld speelt hierin in Losser een centrale rol. Zij verdienen onze volle ondersteuning.

### **3.8.2. Verenigingen**

Wij willen de slagkracht van verenigingen en organisaties vergroten door minder bemoeienis van de gemeente en minder beperkende regels. Daarbij verandert de betrokkenheid van vrijwilligers; het is steeds lastiger om mensen structureel aan verenigingen te binden. De gemeente moet de randvoorwaarden creëren waaronder het brede vrijwilligerswerk kan floreren, binnen de ruimte van wet- en regelgeving.

- De verklaring omtrent gedrag (VOG) voor vrijwilligers die werken met minderjarigen willen wij gratis maken met zo min mogelijk knellende regels.
- Wij willen kritisch kijken naar de vergunningverlening: is het vereisen van bepaalde vergunningen wel echt nodig? Wij streven naar een goede verhouding tussen de noodzakelijke veiligheidseisen en het verminderen van de hoge regeldruk voor organisatoren. Daarbij bepleiten wij in het bijzonder het soepel omgaan met evenementenvergunningen, zeker daar waar vrijwilligers- en verenigingsactiviteiten in het verlengde liggen van alledaagse (vergunningsvrije) activiteiten, zoals bij een concert in een kerk of bij open dagen of bij toernooien van clubs.
- Het CDA gemeente Losser wil verenigingen en organisaties die zich inzetten voor het gemeenschappelijk belang, zoals de leefbaarheid, sociale samenhang, bevordering van sport- en cultuurparticipatie met een subsidie jaarlijks structureel ondersteunen en waarderen.

### **3.9 Leefbaarheid en welzijn**

Bewegen is heel belangrijk als ontspanning en als voorwaarde voor een gezond leven. Maar sport heeft een belangrijke andere functie: het brengt mensen samen en maakt mensen weerbaar. Sport speelt daarnaast een belangrijke rol bij het overbrengen van waarden en vaardigheden die in het gewone leven onmisbaar zijn, zoals teambelang en respect voor een ander.

- Wij vinden het belangrijk dat sportfaciliteiten ook letterlijk goed toegankelijk zijn voor mensen met een beperking.
- Het CDA gemeente Losser is voorstander van sterke verenigingen. Daarom wordt samengaan van en samenwerking door kleine verenigingen gestimuleerd.
- Wij zijn voor concentratie van sporten. Versnippering van accommodaties leidt tot inefficiënt gebruik

Naast sport en bewegen is gezonde voeding een belangrijke pijler in de preventieve gezondheidszorg. Gezonde voeding draagt onder meer bij aan het voorkomen van obesitas.

- De gemeente kan hieraan een bijdrage leveren door het promoten van gezonde (sport)kantines.
- Sport kan breed onder de aandacht worden gebracht door het in te zetten bij werkgelegenheid en het bevorderen van de lokale economie. In dat kader kijkt het CDA gemeente Losser met interesse naar de ontwikkeling van het project Sport Natuur.

Spel-, sport- en ontmoetingsruimten dragen bij aan preventieve gezondheidszorg, sociale ontwikkeling van kinderen en sociale ontmoeting in de buurt.

De gemeente kan 'spelen in het groen' vastleggen als ruimtelijke functie. Speelplekken moeten functioneren als ontmoetingsplek voor jong en oud en voor mensen met en zonder beperking uit de hele buurt.

- Wij willen de groene openbare ruimte aantrekkelijker maken voor bewegen en ontmoeting.
- Ondersteun als gemeente collectieve oplossingen die inwoners zelf bedenken om beter voor elkaar te kunnen zorgen. Zoals het neerzetten van voldoende bankjes zodat mensen bij elkaar kunnen gaan zitten en waar ouderen kunnen uitrusten. In navolging van veel steden in het buitenland willen wij inwoners de gelegenheid geven bankjes te sponsoren ter gelegenheid van bijzondere gebeurtenissen of personen.
- De gemeente geeft het goede voorbeeld door het groen ecologisch te onderhouden, bijvoorbeeld door duurzame methoden toe te passen en milieuvriendelijke middelen te gebruiken.



*De komende jaren wordt geïnvesteerd in nieuwbouw van De Fakkel, een eigentijdse accommodatie voor sport en ontmoeten*

### **3.10 Bereikbaarheid**

Een sterke samenleving waarin we omzien naar elkaar kan niet bestaan zonder de fysieke mogelijkheid met elkaar in contact te treden. Bereikbaarheid is daarom niet alleen een ruimtelijk, maar ook een sociaal vraagstuk.

Wij willen met (Collectief) Vraagafhankelijk Vervoer nog beter inspelen op de vraag van de reiziger. Daarom willen wij innovatie op ICT-gebied die hierop is gericht, stimuleren. Vraagafhankelijk vervoer kan ook een aanvullende functie hebben voor reguliere OV-verbindingen door reizigers op aanvraag vanuit diverse locaties naar OV-haltes te vervoeren.

Inwoners kunnen ook zelf bijdragen aan duurzaam vervoer door bijvoorbeeld gebruik te maken van huurauto's, autodelen et cetera. Bedrijven kunnen werknemers stimuleren om te kiezen voor duurzamer vervoersmiddelen.

### 3.11 Nieuwe toekomst voor krimpregio's

Statistieken geven aan dat ook de gemeente Losser het komende decennium met krimp te maken krijgt. Hoewel een sterk aantrekkende woningmarkt anders doet vermoeden moeten wij onze ogen hiervoor niet sluiten. Daarbij denken wij aan de volgende zaken.

- Door kleine scholen open te houden en oprichting van IKC, (Integraal Kindcentra), hoeven jonge gezinnen niet weg te trekken. Dit speelt met name in Beuningen.
- Door te investeren in goede digitale én fysieke bereikbaarheid (wegen, OV) hoeven bedrijven/medewerkers en jongeren niet weg te trekken.
- Lokale investeringen van inwoners en bedrijven in breedband, schone energie of de economie kunnen nieuwe kansen bieden.
- Voorzieningen kunnen voor meerdere gebruikers worden ingericht, zodat scholen, zorginstellingen en verenigingen gebruik kunnen maken van hetzelfde gebouw.
- Wij willen meer aandacht voor de leefbaarheid van het buitengebied en willen nieuwe kansen ondersteunen. Daarbij is aandacht voor veranderende functie van vrijkomende bedrijfsgebouwen. Werken en wonen anders dan agrarisch moet mogelijk zijn.
- Het buitengebied wacht grote veranderingen. Dit raakt een groot deel van ons gemeentelijk grondgebied. Het is zaak dit samen met de provincie in goede banen te leiden.



*Openhouden van kleine scholen, zoals in Beuningen is essentieel voor de leefbaarheid*

## 4. Familie en gezin

Families vormen het fundament van Nederland. Veel kinderen groeien op in warme gezinnen. Voor het CDA gemeente Losser is elk gezin – in welke samenstelling dan ook – van waarde. Door allerlei omstandigheden zien we steeds meer samengestelde gezinnen. Het CDA gemeente Losser vindt het mooi dat op die manier volwassen mensen verantwoordelijkheid nemen voor elkaars kinderen. In veel gezinnen nemen andere familieleden een belangrijke rol in: bijvoorbeeld opa's en oma's die oppassen. De zorg in Nederland zou ondenkbaar zijn zonder de inzet, liefde en aandacht van mantelzorgers. Wij hebben daar grote waardering voor en voelen het als een plicht om hun zorg te ondersteunen en waar mogelijk te vergemakkelijken.

### 4.1 Gezinnen

In al die gezinnen en families worden waarden en normen overgedragen en leren we samenleven. In tijden van tegenslag is familie vaak de plek waar we bescherming en ondersteuning vinden. Met het grootste deel van onze jongeren gaat het hartstikke goed.

- Wanneer gezinnen, door welke omstandigheden dan ook, hulp of ondersteuning nodig hebben bij de opvoeding moeten zij terecht kunnen bij de gemeente (Centrum voor Jeugd en Gezin).

In het bijzonder noemen we de pleeggezinnen waarin kwetsbare kinderen de kans krijgen even op adem te komen of zelfs een nieuw 'thuis' vinden.

- Wij willen tenminste één keer per jaar specifieke aandacht voor pleeggezinnen, bijvoorbeeld tijdens de jaarlijkse Week van de Pleegzorg.
- Het CDA gemeente Losser gaat zich ook actief inzetten voor het werven van meer pleeggezinnen.

### 4.2 Kindvriendelijke buurten

De buurt waarin kinderen opgroeien is erg belangrijk. Ieder kind verdient een veilige en uitdagende leefomgeving waar het kan spelen en veilig opgroeien. Het CDA gemeente Losser vindt het van belang dat kinderen veel buiten kunnen spelen. Zo leren ze spelenderwijs samen te leven. Schoolpleinen, sportveldjes zoals Cruyff Courts en speelplaatsen kunnen daarbij een goede rol spelen. Een andere voorwaarde is dat de buurten waarin kinderen opgroeien veilig zijn. Daarom wil het CDA gemeente Losser vooral in kinderrijke buurten een gerichte aanpak van criminaliteit en verkeersonveilige situaties.

- Wij bepleiten strengere handhaving van verkeersovertredingen in kinderrijke buurten en in de omgeving van (sport)parken en scholen. Hiermee draagt de gemeente zorg voor de zelfstandige mobiliteit van kinderen door het bieden van veilige routes en oversteekvoorzieningen.
- De gemeente zorgt voor goede (ook informele) speelmogelijkheden in elke buurt, voor verschillende soorten spel en ontmoeting, voor alle leeftijden en voor kinderen met en zonder beperking. De buurt moet hierbij worden betrokken.

### 4.3 Voldoende en betaalbare woningen

Voor mensen is wonen essentieel, dit betreft zowel de woning als de leefomgeving. De woonwensen van inwoners moeten centraal staan bij het woonbeleid. Voor het CDA gemeente Losser moet het woonbeleid gericht zijn op kwaliteit, duurzaamheid, flexibiliteit en maatwerk. Ook de kwaliteit van de buurten is van groot belang. Het stedenbouwkundig ontwerp moet eraan bijdragen dat mensen in een veilige, goed bereikbare en aantrekkelijke omgeving wonen. Slechte huisvesting leidt tot overlast en slechte integratie van de werknemers in hun buurt. Speciale aandacht vragen wij voor de door particuliere initiatieven opkomende studio's. Zij kunnen enerzijds een aanvulling vormen op de vraag van jeugd en alleenstaanden. Anderzijds heeft de gemeente geen formele relatie, die er met corporaties wel is.

- Wij zetten in op levensloopbestendige wijken en duurzame woningen, waarin kinderen vrolijk kunnen opgroeien en mensen gezond oud worden. Dat vergt goede voorzieningen waarin recht wordt gedaan aan de diversiteit aan mensen die de samenleving kent.
- De gemeente Losser kan een grote rol spelen op het gebied van collectief en particulier opdrachtgeverschap. Wij verwachten van de gemeente dat zij ruimte biedt en open staat voor initiatieven. Door inwoners ruimte te geven zelf een rol te spelen in het bouwen van hun eigen woning of inrichten van hun buurt, versterkt de cohesie en wordt de gemeente levendiger. Dat vraagt om minder regels waar dat kan. De ruimte die de nieuwe Omgevingswet hiervoor biedt willen wij aangrijpen.
- Het CDA gemeente Losser wil aandacht voor starterswoningen, ook in de kernen Overdinkel en De Lutte.
- De gemeente en de woningcorporatie(s) gaan experimenteren met vernieuwde woonvormen waarbij arbeid, wonen en zorg worden gecombineerd ter versterking van de participatiesamenleving.

#### 4.4 Onderwijs

De gemeente is in eerste instantie verantwoordelijk voor de huisvesting van scholen. De gemeente Losser heeft de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in nieuwbouw en renovatie van basisscholen en ook de renovatie van Het Carmel wordt gerealiseerd.

- Voor de toekomst wil het CDA gemeente Losser blijven inzetten op adequate en eigentijdse huisvesting van de onderwijsinstellingen.
- Speciale aandacht wil het CDA gemeente Losser besteden aan het handhaven van een school in Beuningen. De school vormt er het hart van het sociale leven in het dorp.
- Bij leerlingenvervoer staat het belang van het kind voorop. We willen daarbij zoveel mogelijk gebruik maken van het reguliere openbaar vervoer.

##### 4.4.1 Hulp

De school is vaak een van de eerste plekken waar problemen worden gesignaleerd. Het is belangrijk dat scholen de weg weten naar de lokale toegang voor jeugdhulp. Het CDA gemeente Losser vindt het belangrijk dat scholen en jeugdhulpinstellingen zich in gelijke mate verantwoordelijk voelen voor het welbevinden van het kind. Sommige kinderen groeien op in (relatieve) armoede. Dat is voor ons niet acceptabel. Kinderen moeten de kans krijgen zich volledig te ontplooiën en volop mee te doen aan de maatschappij.

- De gemeente kan er –bijvoorbeeld tijdens de keukentafelgesprekken – aan bijdragen dat scholen en instellingen elkaar weten te vinden. Wij bepleiten dat gemeente, jeugdhulpinstellingen en onderwijs nauw samenwerken bij het ontwikkelen en uitvoeren van preventieprojecten, om bijvoorbeeld middelengebruik en ook seksueel overschrijdend gedrag tegen te gaan.
- Het is belangrijk dat de inwoners de hulpmogelijkheden kennen, eventueel om anderen daarop te attenderen. Daarom pleit het CDA gemeente Losser voor het voortzetten van de bijeenkomsten “kijkje in de keuken”.
- Er moet meer bekendheid komen van voorzieningen als Leergeld, voedselbank, Humanitas, formulierenbrigade, et cetera. Het CDA gemeente Losser wil deze organisaties blijven ondersteunen.
- Samen met de gemeente Oldenzaal en Dinkelland investeren we in een gerichte aanpak om schoolverlating te voorkomen, bijvoorbeeld via tijdige en regelmatige huisbezoeken. Bestrijden van schoolverzuim vormt hiervan een onderdeel.
- Faciliteiten om armoede onder kinderen tegen te gaan, worden in een kindpakket samengevat zodat in één keer overzichtelijk is welke faciliteiten ten goede komen aan kinderen. Dit moet overzichtelijk en goed vindbaar zijn op de site van de gemeente.

- Het CDA gemeente Losser is er voorstander van om in ieder dorp een Schouw op Zorg, samen met de inwoners, te organiseren.

#### **4.5 Samen met maatschappelijke organisaties**

Het CDA gemeente Losser is dé partij van de samenleving, het is als geen ander in staat de balans te vinden tussen individuele verantwoordelijkheid en solidariteit. Inwoners, vrijwilligers, lokale ondernemers, verenigingen en geloofsgemeenschappen hebben vaak waardevolle ideeën over de zorg voor elkaar. Daarom zijn open lijnen naar deze maatschappelijke doelgroepen van groot belang.

Kerken en overheden hebben verschillende verantwoordelijkheden, maar zij hebben ten minste één ding gemeen: zij dienen dezelfde mensen. Kerken voeren al veel langer keukentafelgesprekken dan gemeenten en dragen een schat aan wijsheid en ervaring met zich mee. Bij de ontwikkeling van beleid voor het sociaal domein is het dan ook zinvol én belangrijk om de kennis van kerkelijke werkers over armoede, gezinsproblematiek, verslavingen te betrekken.

- In kerken leren jonge mensen belangrijke waarden als naastenliefde, tolerantie en respect. CDA gemeente Losser wil dat de gemeente meer actief present is bij het contact met maatschappelijke organisaties, van kerkelijke genootschappen tot sportverenigingen.

#### **4.6 Lokale toegang zorg**

Het CDA gemeente Losser is voorstander van laagdrempelige toegang tot de zorg. Daarvoor is een goede afstemming tussen Centrum voor Jeugd en Gezin, huisartsen, scholen, ouderenbonden, maatschappelijk werk en gemeente van groot belang. Verbetering van de integrale toegang heeft prioriteit.

##### **4.6.1 Drempel omlaag**

Belangrijk is dat de toegang tot zorg op een wijze is georganiseerd waardoor jongeren op het juiste moment naar de meest adequate zorg worden geleid: dus 'licht' waar het kan en 'zwaar' waar het moet. Wij vinden dat het niet uit moet maken onder welke wet het valt, bijvoorbeeld de scheidslijn tussen WMO en jeugdzorg. Wij bepleiten een veel betere overgang tussen de verschillende vormen van zorg. Nu gaat maar de helft van alle verwijzingen naar jeugdhulp via de lokale toegang. Ook huisartsen, kinderartsen en voogdijinstellingen vormen een toegang tot de jeugdzorg. Het is belangrijk om als gemeente te investeren in de relaties met deze verwijzers om samen met hen te werken aan een transformatie van de jeugdzorg.

- Betrek huisartsen, zorgverzekeraars en instellingen bij de versterking van lokale toegangspunten tot de zorg die nodig is.
- Versterk de samenwerking tussen basisscholen en de zorgteams om de drempel voor ouders te verlagen.

##### **4.6.2 Zorginstellingen**

Zorginstellingen zijn voor het CDA gemeente Losser belangrijke partners om onze jongeren de juiste hulp en ondersteuning te geven. Er is nog een wereld te winnen door sneller maatwerk te leveren voor de juiste hulp voor het kind en onnodige bureaucratie terug te dringen. Wachtlijsten in de jeugdzorg zijn voor ons onaanvaardbaar.

- Durf te experimenteren met nieuwe financieringsvormen waarbij de te behalen resultaten vanuit de eigen verantwoordelijkheid van zorginstellingen en professionals leidend zijn. Durf te experimenteren met nieuwe financieringsvormen en aanbestedingen.
- Maak instellingen met lokale toegangen tot zorg en welzijn samen verantwoordelijk voor het opstellen van een individueel 'zorgplan van aanpak' op het moment dat een jongere meerderjarig wordt en daardoor niet meer onder de jeugdzorg valt.

## 5. Zorg voor elkaar

Het CDA gemeente Losser streeft naar een samenleving waar mensen zoveel mogelijk mee kunnen doen ongeacht geslacht, leeftijd, inkomen en eventuele beperkingen. Het CDA gemeente Losser zet in op een samenleving die een goede sociale verbondenheid kent met gebundelde inzet van vrijwilligers, mantelzorgers en professionals in een hecht netwerk dat werkt volgens het principe 1 gezin, 1 plan, 1 hulpverlener. Mensen die het nodig hebben worden ondersteund op een wijze die bij hen past. Wij willen ervoor waken dat we in de gemeente allerlei nieuwe regels gaan vastleggen die maatschappelijke problemen niet écht gaan oplossen.

### 5.1 Preventie

Het welbevinden van mensen staat voor het CDA gemeente Losser centraal. Mensen zijn daarvoor op de eerste plaats zelf verantwoordelijk. Voorkomen is echter beter dan genezen. Vaststaat dat de kosten van investeringen in welzijn, cultuur en sport minder hoog zijn dan zorgkosten. De opgave voor de gemeente is om, samen met maatschappelijke organisaties en sportclubs, te zorgen voor een gezonde omgeving voor kinderen en jongeren.

- De gemeente en instanties werken gezamenlijk aan een rookvrije omgeving, zoals de schoolpleinen en mogelijk andere ontmoetingsplekken zoals sportaccommodaties.
- Door in de kantine van de sportvereniging of school gezonde producten aan te bieden, helpt zij mee de keuze voor een gezonde leefstijl bij de leden of leerlingen te bevorderen en daarmee het groeiende probleem van overgewicht tegen te gaan. De gemeente, scholen en (sport)verenigingen gaan deze uitdaging gezamenlijk aan.

### 5.2 Persoonlijke kracht

Het CDA gemeente Losser gaat uit van de persoonlijke kracht en waardigheid van mensen. Natuurlijk houden we rekening met wat mensen niet kunnen, maar ons vertrekpunt is wat mensen wel kunnen. Dat vergt geen algemene regels maar maatwerk bij alle vormen van zorg.

- De mogelijkheid tot woningaanpassingen is onderdeel van de maatschappelijke ondersteuning.
- Maak afspraken met zorgorganisaties over maatwerk bij de thuiszorg, wanneer een algemene voorziening niet toereikend is.
- We willen in de zorg de mogelijkheid instellen dat inwoners met een 'recht om uit te dagen' voorstellen doen om zelf de zorg in hun omgeving te organiseren als alternatief voor zorg die wordt aangeboden door de gemeente.

### 5.3 Passende voorzieningen

De afgelopen jaren zijn er in de dorpen Kulturhusen gerealiseerd als plekken voor sociale en culturele ontmoetingen. Waar er in de dorpen aanvullende initiatieven zijn worden deze door de gemeente positief benaderd.

Daarbij hoort ook passende woonruimte. Het CDA gemeente Losser wil het mogelijk maken dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen, maar wel op een veilige manier. Met woningcorporaties maken de gemeenten gerichte prestatieafspraken over de hoeveelheid en de kwaliteit van het woningaanbod.

- Wonen en zorg voor een gehandicapt kind of familie in de directe woonomgeving vindt het CDA gemeente Losser gewenst. Hiervoor kan de gemeente vergunningen flexibele bouwconcepten voor een bepaalde duur afgeven. Als de zorgtaak is beëindigd, wordt de opstal verwijderd.
- Neem als gemeente het voortouw in het gesprek over mobiliteit, verken daarbij mogelijke samenhang van leerlingenvervoer, doelgroepenvervoer, wsw-vervoer en vrijwilligersinitiatieven zoals buurtbussen.



*Het kulturhus in Overdinkel en omliggende omgeving: een plek voor sociale en culturele ontmoetingen*

### 5.4 Mensen met een beperking

In het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking heeft de gemeente er een aantal taken bij gekregen. Niet alleen op het gebied van de zorg, maar ook op het gebied van toegankelijkheid van de openbare ruimte.

- Stel samen met ervaringsdeskundigen, ondernemers en zorgverleners een actieplan op voor de uitvoering van het VN-verdrag, waarbij toegankelijkheid de norm is.
- Ga samen met ervaringsdeskundigen eenmaal per jaar naar drukbezochte plekken in de gemeente om hindernissen voor toegankelijkheid te signaleren en te verhelpen.

### 5.5 Omzien naar elkaar

Zorg heb je nodig als je ziek bent of leeft met een handicap of beperking. De meeste mensen die zorg nodig hebben willen dit zo goed en lang mogelijk in hun eigen omgeving organiseren. Wij willen deze zorg dicht bij huis versterken en beter organiseren, zodat de professionele zorg en ondersteuning

beter aansluiten bij de keuzes van mensen. Zo kunnen zij zo lang mogelijk de regie over hun eigen leven houden. Innovatie en nieuwe medische inzichten kunnen daarbij helpen en het persoonsgebonden budget kan een belangrijk instrument zijn om die zorg naar eigen wens in te richten.

- Wij ondersteunen lokale en regionale initiatieven, waarbij buurten, verenigingen, bedrijven, kerken, etc. met elkaar alledaagse zorg voor ouderen en zieken in hun eigen omgeving organiseren.

#### **5.5.1 Mantelzorg**

Mantelzorgers zijn de zachte kracht in de zorg voor ouderen, gehandicapten en chronisch zieken. Mantelzorgers vinden het normaal om te zorgen voor een hulpbehoevend(e) familielid of kennis. Wij vinden dat de gemeente niet kan korten op zorg als er redelijkerwijs geen mantelzorg is om dat op te vangen. Ook de buurtverpleegkundige moet goed kijken naar de draagkracht van de mantelzorger en dit afstemmen met de gemeente.

Daarnaast moet de dagopvang en de respijtzorg in de gemeente op orde zijn zodat mantelzorgers van tijd tot tijd even op adem kunnen komen. De gemeente staat naast de mantelzorgers en faciliteert ze, bijvoorbeeld door individuele coaching en training. Ook als het gaat om huisvesting. Specifieke aandacht is er voor de jonge mantelzorger. Het bieden van laagdrempelige trefpunten en goede voorlichting zijn daarbij basisvoorwaarde.

- De mantelzorger of ouderenadviseur wordt desgewenst betrokken bij het keukentafelgesprek.
- Mantelzorgunits kunnen geplaatst worden naast/bij de woning van degene die zorg heeft.
- Wij zijn voor behoud van professionele ondersteuning van mantelzorgers voor informatie, advies of praktische ondersteuning.
- Zoek naar passende mogelijkheden om de waardering voor mantelzorgers te uiten.

#### **5.5.2 Aanpak eenzaamheid**

Eenzaamheid is een groot probleem in onze samenleving. Het komt in alle leeftijdscategorieën voor, maar vooral onze ouderen zijn een kwetsbare groep. De zorg en aandacht voor ouderen is een verantwoordelijkheid van ons allemaal; van familie, burens, kennissen en verenigingen. Om eenzaamheid tegen te gaan willen wij inzetten op het versterken van bestaande maatschappelijke en sociale verbanden en ouderen stimuleren zelf op zoek te gaan naar sociale contacten.

- CDA Gemeente Losser wil een gecoördineerde, lokale aanpak van eenzaamheid, waarbij mensen die in een isolement dreigen te geraken, regelmatig worden bezocht. Dat is te organiseren door welzijns- en vrijwilligersorganisaties samen.
- De nieuwe lichting gepensioneerden heeft veel in huis. Omdat we hen graag actief bij de samenleving betrokken houden, zijn we van plan alle mensen die de AOW-gerechtigde leeftijd bereiken een informatiepakket aan te bieden waarin zij worden opgeroepen hun talent en kennis in te zetten voor de gemeenschap.

#### **5.6 Samenwerking met professionals**

Professionele ondersteuning blijft noodzakelijk. Omdat er zeer veel verschillende organisaties werkzaam zijn op het terrein van welzijn en zorg is integraal samenwerken belangrijk. Een zorgprobleem kan immers verschillende oorzaken hebben: door gebrek aan werk, financiële problemen of eenzaamheid. Mensen moeten niet gehinderd worden door de uiteenlopende zorgsystemen waar verschillende partijen verantwoordelijk zijn.

- De gemeente neemt de regie voor de samenwerking van professionals, waaronder de zorgverzekeraars, om een integrale aanpak mogelijk te maken. Bij een integrale aanpak waarborgt de gemeente goede bereikbaarheid en snelle doorschakeling waar nodig (24-uursbereikbaarheid, korte lijnen naar huisartsen en zorgorganisaties).

## 5.7 Eigen bijdragen

Uitgangspunt voor het CDA gemeente Losser is dat de voorzieningen voor iedereen toegankelijk blijven. Het vragen van een eigen bijdrage dient als 'remgeld' om de zorgkosten in de hand te houden. Hierdoor kan er langer zorg worden geboden van een beperkt budget. Daarbij dreigt zorgmijding wanneer de eigen bijdragen van mensen te hoog worden. Het CDA gemeente Losser staat voor zorg voor iedereen die dat nodig heeft. Waar mogelijk organiseert de gemeente een vangnet voor mensen met een smalle beurs en voert ze waar mogelijk gericht beleid om de eigen bijdragen naar draagkracht te heffen.

- CDA gemeente Losser wil een plafond invoeren betreffende de omvang van de totale zorgkosten van chronisch zieken en gehandicapten met een inkomen tot 130% bijstandsniveau, conform Nibudnorm

## 5.8 Cliëntparticipatie

De gemeente Losser had verschillende adviesraden op het gebied van zorg en welzijn. Dat is nu de geïntegreerd in de participatieraad. Het is van belang dat hier ook ervaringsdeskundigen deelnemen. Zij kunnen de gemeente het beste uitleggen hoe ze de zorg wordt ervaren en wat er knelpunten zijn. Juist daarom is het van belang dat zij niet alleen adviseren over nieuwe voorstellen maar ook over de uitvoering van het bestaande beleid.

## 5.9 Werk en participatie

Met de Participatiewet zijn gemeenten meer verantwoordelijk gemaakt voor het leiden naar werk. De wetgeving kent evenwel nog een aantal belemmeringen die een integrale en flexibele aanpak mogelijk maken, onder andere bij het geven van bonussen bij werk met inzet van uitkeringen. Het wil zich inzetten voor betaald werk voor degenen die het kunnen en willen. Werk is belangrijk voor inkomen en persoonlijke ontwikkeling. Iedereen met een uitkering die daar fysiek en mentaal toe in staat is wordt geacht een maatschappelijke tegenprestatie te leveren.

### 5.9.1 Werk

De gemeente Losser staat door de Participatiewet voor een grote opgave met werkgevers, UWV, onderwijs, wsw en particuliere organisaties als uitzendbureaus. Ook voor mensen waar betaald werk een brug te ver is, blijft participatie van belang. Voor ons is de tegenprestatie een middel om mensen te activeren die een uitkering ontvangen, maar verder niet participeren. Dat zij actiever worden is beter voor henzelf, hun omgeving en de samenleving. Uiteindelijk kan de tegenprestatie een eerste stap zijn in de richting van een betaalde baan.

Wij willen voorkomen dat jongeren tussen de wal en het schip belanden. Daarom is extra aandacht nodig voor beschut werk en voor de aansluiting van jongeren naar de arbeidsmarkt die van het speciaal onderwijs komen.

- Organiseer één werkgeversbenadering. De gemeente kan verschillende vormen inzetten voor het leiden naar werk, in het bijzonder door financiële ondersteuning. Ook mag van de gemeente verwacht worden dat ze een voorbeeldfunctie vervult. Het gaat hierbij om werkstages of werkervaringsplekken, werkplekaanpassingen en proefplaatsingen met behoud van uitkering, loonkostensubsidie of loondispensatie, participatieplaatsen en jobcoaching.
- Organiseer bemiddeling voor bijstandsgerechtigden vanuit de gemeente voor vrijwilligerswerk.

### 5.9.2 Armoede

Armoede is niet alleen een financieel probleem, maar vooral ook een zaak van niet kunnen meedoen in de samenleving. Daarom wil het CDA gemeente Losser een actief armoedebeleid van gemeenten. Ook hier geldt dat de inwoner eerst zelf verantwoordelijk is. Een integrale aanpak met zorg en welzijn is geboden is. Goed toegankelijke en begrijpelijke informatie over de minimaregelingen zowel

van de gemeente als het rijk is een basisvoorwaarde. Mensen die afhankelijk zijn van een uitkering, hebben daar over het algemeen niet voor gekozen. Het CDA gemeente Losser vraagt extra aandacht voor stille armoede.

- Wij zetten projecten met vrijwilligers in voor mensen die moeite hebben hun administratie op te zetten.
- Wij steunen maatschappelijke initiatieven voor armoedebestrijding (zoals van kerken, Humanitas, of scholen). Dit kunnen we doen door subsidie te geven, maar ook door te zorgen voor huisvesting of praktische hulp te bieden.
- Bezoekers van de voedselbank hebben vaak meer problemen tegelijk, zoals werkloosheid en schulden. De gemeente gaat hen actief benaderen om deel te nemen aan het schuldhelpverleningstraject en het zoeken van werk. Zo kan de voedselbank ook voor hen een tijdelijke voorziening blijven
- Eerder noemden we al de rol van Stichting Leergeld. Zij vormt een centrale functie bij het faciliteren van personen die van een inkomen rond het bestaansminimum moet rondkomen.
- Het CDA gemeente Losser is alert op stille armoede onder tweeverdienende ouders met kinderen die alle financiële verplichtingen nakomen, maar toch onder de grens van het minimuminkomen vallen.

## 6. Eerlijke economie

Het CDA gemeente Losser streeft naar een eerlijke economie. De gemeente kan beperkte, maar belangrijke delen van de economie beïnvloeden. Veel Nederlanders zijn werkzaam in het midden- en kleinbedrijf (MKB), dat deels afhankelijk is van lokale en regionale keuzes en ontwikkelingen. Lokale ondernemers maken zelf de belangrijkste keuzes. Maar de gemeente kan allerlei randvoorwaarden scheppen voor een florerende lokale economie en bedrijven ondersteunen door bijvoorbeeld de regeldruk te verminderen of een gunstig vergunningenbeleid te voeren.

### 6.1 Bedrijvigheid

Bedrijvigheid en ondernemerschap dragen bij aan de vitaliteit en de leefbaarheid van dorpen.

Mensen werken als werknemer of starten een eigen bedrijf. Naast algemene bedrijvigheid is de specifieke bedrijvigheid in een dorp veelal (cultuur)historisch bepaald.

Het CDA gemeente Losser kiest vanuit zijn uitgangspunt van rentmeesterschap nadrukkelijk voor het stimuleren van sociaal ondernemerschap, waarbij de winst van het bedrijf bijdraagt aan het geven van kansen aan mensen en aan duurzaam produceren. Voor het CDA gemeente Losser zijn familiebedrijven en MKB-bedrijven de motoren waarop de samenleving draait.

- Voor onderwerpen op het gebied van werkgelegenheid en vestigingsbeleid worden met lokale ondernemersverenigingen en belangenorganisaties contacten onderhouden.
- CDA gemeente Losser wil dat bij gemeentelijk inkoopbeleid en aanbestedingen - zoveel als mogelijk is binnen de aanbestedingswetgeving - gebruik wordt gemaakt van lokale ondernemers.
- De gemeente Losser is een forensengemeente, waar veel zzp-ers buiten de gemeente hun inkomsten genereren. Het CDA Gemeente Losser pleit voor advisering en kansen voor huisvesting van deze zelfstandige ondernemers.

### 6.2 Werkgelegenheid

Iedereen doet mee en mag zijn of haar talent inzetten en daarvoor erkenning krijgen. Wie geen betaald werk verricht, kan op andere manieren een maatschappelijke bijdrage leveren. Wij juichen het toe wanneer mensen in een uitkeringssituatie een tegenprestatie leveren. Alles wordt ingezet om mensen aan het werk te krijgen en houden of een andere bijdrage aan de samenleving te laten leveren, zo nodig gelijktijdig met het oplossen van andere (zorg)problemen.

- Wij zetten in op duurzaam werk, tijdelijke arbeidsplaatsen moeten altijd perspectief bieden op een vervolg.
- Wij willen creatieve vormen om mensen aan het werk te helpen ondersteunen. Bijvoorbeeld wanneer iemand een parttimebaan vindt, kan de gemeente dit inkomen aanvullen tot bijstandsniveau. Uiteindelijk moet dit leiden tot een volwaardige baan en moet de duur van de regeling altijd beperkt zijn.
- De regelingen waarop werkgevers een beroep kunnen doen wanneer zij mensen met een arbeidsbeperking in dienst nemen - loonkostensubsidie of loondispensatie - willen wij versterken en vereenvoudigen. Hierin moet de gemeente het goede voorbeeld geven.

### 6.3 Digitalisering en het platteland

Een dekkend mobiel netwerk en snel internet vormen een basisvoorziening voor een innovatieve economie. Digitale en mobiele bereikbaarheid is tevens een basisvoorziening voor de leefbaarheid en veiligheid. De digitalisering van het buitengebied in de gemeente Losser verkeert in de uitvoerende fase. Dit biedt kansen voor nieuwe bedrijvigheid en daarmee de leefbaarheid van het platteland. Het CDA gemeente Losser wil de mogelijkheden van de digitalisering optimaal ondersteunen en stimuleren.

### 6.4 Vitale dorpen

De detailhandel verandert momenteel sterk en dat vraagt om een antwoord op regionaal niveau. In het omgevingsplan wordt geregeld waar detailhandel mag plaatsvinden. Voor de vitaliteit en

aantrekkelijkheid van dorpen is het nodig dat de bewoners en bezoekers een passend en gevarieerd aanbod wordt geboden. Het CDA gemeente Losser zet in op een centrumgebied in dorpen met een mix van wonen, werken, winkelen, uitgaan en recreëren, waarbij niet te veel wordt vastgelegd in regelgeving en de behoefte van de consument centraal staat. Een aantrekkelijk centrum waarin ondernemers mogen experimenteren om inwoners en bezoekers te binden.

Het CDA gemeente Losser is van mening dat detailhandel op meerdere plekken in een dorp of stad versterkend werkt voor de lokale economie. Verkopen aan huis in plattelandsgebieden zijn van meerwaarde voor agrarische bedrijven en daarmee voor het behoud van voedselproductie en groene landschappen.

- Schat het centrumgebied realistisch in en bestem binnen dit gebied slim en ruimhartig ruimte voor winkels, horeca en dienstverleners. Houd lege ruimtes voor experimenten van ondernemers. Geef ruimte aan markten, stalletjes, exposities, voorstellingen en evenementen.
- Branchevervaging en -vermenging zijn goede experimenten die vaak voor nieuwe bedrijvigheid, werkgelegenheid en levendigheid in de buurt zorgen.
- Zorg voor ruimte of stel leegstaande panden beschikbaar waarin nieuwe vormen van detailhandel kunnen worden uitgetest, zoals markthallen, pop-up stores en tijdelijke restaurants.
- Koppel het dorpscentrum aan unieke evenementen om je te onderscheiden van anderen. Dit kunnen thematische evenementen zijn die passen bij de cultuur en historie van het dorp, maar ook éénmalige festiviteiten.

### **6.5 Recreatie en toerisme**

De gemeente Losser beschikt over een buitengebied met bijzondere landschappelijke kwaliteiten. In de achterliggende jaren is flink geïnvesteerd om dit aantrekkelijk te maken voor toeristen en recreanten die op zoek zijn naar een unieke beleving. Ook voor de eigen inwoners wordt dit steeds belangrijker. Voor winkeliers en horecabedrijven worden de overlevingskansen groter als meer toeristen en recreanten de gemeente bezoeken. Het CDA gemeente Losser wil de unieke kenmerken van de dorpen en het buitengebied nog meer benutten en daarmee recreatie en toerisme bevorderen.

- Na de ontwikkeling van het dorpsplein in Overdinkel is het tijd om de ontwikkeling van het centrum van Losser en De Lutte en de herinrichting van de levensaders in Beuningen en Glane voortvarend ter hand te nemen.



*Versterking van de levensaders in Glane voor  
inwoner én toerist*

## 6.6 Regionale economische samenwerking

Omdat mensen zich over gemeentegrenzen heen bewegen moeten gemeenten de handen ineenslaan. Samenwerken maakt sterk en trekt investeerders aan. Mensen bewegen zich in de hele regio voor hun werk, school en boodschappen. Vanwege deze aspecten, maar ook voor het scheppen van een optimaal economisch klimaat werken gemeenten samen in bovengemeentelijke samenwerkingsverbanden. Dit helpt voorkomen dat gemeenten tegen elkaar worden uitgespeeld. Belangrijk is wel dat gemeenten zich onderling niet verliezen in structuurdiscussies over gemeenschappelijke regelingen, maar vanuit een cultuur van vertrouwen op zoek gaan naar werkbare vormen die ruimte laten aan verschil en variëteit.

- De regionale economie dient een belangrijk onderdeel te zijn bij het opstellen van een omgevingsvisie.
- Iedere gemeente bepaalt in beginsel zelf met wie zij wil samenwerken in welke gemeenschappelijke regeling. Tegelijkertijd is iedere gemeente omgevingsbewust en neemt zijn regionale verantwoordelijkheid.
- Afstaan van industrieterrein, zoals is gebeurd ten behoeve van Oldenzaal, is geen zwakte maar creëren van gezamenlijke kracht.

## 6.7 Kansen benutten

Met de nieuwe omgevingswet kan de gemeenteraad zich nadrukkelijk richten op een toekomstvisie voor de gemeente, gebaseerd op de optimale economische kansen van dorp én regio. Betrokkenheid van inwoners en ondernemers bij het opstellen van een omgevingsvisie is vanzelfsprekend. Belangrijk is dat de gemeente Losser zich onderscheidt door specifiek te vragen naar belemmeringen die worden ervaren bij ondernemerschap en waar mogelijk het beleid aanpassen.

- Om ondernemerschap optimale kansen te geven is het belangrijk om experimenten toe te staan. Regelgeving vanuit de ruimtelijke ordening kan dan soms in de weg zitten. Het CDA

gemeente Losser is voorstander van het creatief toepassen van regels op het moment dat flexibel ondernemerschap dat vraagt in het economisch belang van de gemeente.

- In het kader van het toekomstbestendig maken van de economie is flexibiliteit belangrijk. De ondernemer moet meer ruimte krijgen om te ondernemen. Dat kan door het schrappen, aanpassen of flexibiliseren van regels in bijvoorbeeld het bestemmingsplan.

## 6.8 Land- en (glas)tuinbouw

Losser heeft een groot buitengebied. Agrariërs beheren een groot oppervlakte aan grond in dit buitengebied en zijn daarmee bepalend voor hoe het gebied er uit ziet. Voor een groot deel zijn dit familie- en gezinsbedrijven. Voedselproductie wordt met een stijging van de wereldbevolking steeds belangrijker. Bovendien is er steeds meer vraag naar plaatselijk geproduceerd voedsel.

- Het CDA gemeente Losser streeft naar een gezonde balans tussen natuur, land- en tuinbouw en recreatie. Het is zaak om alle belangen in het landelijk gebied te coördineren. Ondernemerschap, volksgezondheid, overlast (geur, geluid, aanzicht) voor omwonenden, natuurbeleving en verkeersveiligheid moeten in balans zijn. Kortom; een buitengebied waar plaats is voor de boer, de inwoner en de toerist.
- Wij steunen initiatieven om de productie te vernieuwen zodat de sector nog duurzamer, gezonder en concurrerender wordt.
- Landbouwers zijn de groenbeheerders van ons land. Het groene, weidse landschap draagt op allerlei manieren bij aan het welzijn en het geluk van mensen, en daarmee aan de omgevingskwaliteit. Ingrijpen in dit landschap is vaak onomkeerbaar en moet zorgvuldig worden overwogen. Met name geldt dit de teruggave van landbouwgrond aan de natuur of andere bestemmingen.
- Het CDA gemeente Losser is terughoudendheid in het teruggeven van landbouwgrond aan de natuur, maar kiest voor een actieve rol van agrariërs in landschaps- en natuurbehoud.
- De gevolgen van de aanwijzing van twee Natura 2000 gebieden in de gemeente Losser voor de agrarische gezinsbedrijven en bewoners in de betreffende gebieden vragen bijzondere aandacht.

Het CDA gemeente Losser zet in op versterking van de landbouwstructuur en de kwaliteit van de groene ruimte. Verlies en versnippering van landbouwgrond moet zo mogelijk worden voorkomen en aan natuurdoelen moet zo veel mogelijk samen met agrarische ondernemers worden gewerkt bij realisatie en onderhoud. Medewerking voor ruil of verkoop van betrokken eigenaren is nodig. Met de herinrichting in Losser-Zuid en de voortgang van het CKO (Coördinatiepunt Kavelruil Overijssel) in Losser-Noord zijn positieve ervaringen opgedaan. Na zorgvuldige afweging moet voor een herstructurering of gebiedsontwikkeling in het uiterste geval onteigening als een noodzakelijk instrument mogelijk zijn.

- Voor de levensvatbaarheid van de landbouw is het belangrijk ruimte te bieden aan nevenactiviteiten van boeren, zodat zij het landschap kunnen blijven beheren en voedsel kunnen produceren.
- We gaan samen met de eigenaar actief aan de slag met vrijkomende bebouwing, zoals leegkomende stallen, om ruimte te bieden aan een nieuwe bestemming.
- We willen meewerken aan nieuwe bouwvormen bij agrarische bedrijven en op maat bezien of bedrijfswoningen nodig zijn voor de bedrijfsactiviteiten.
- Zonne-energie is hard nodig om de transitie te maken naar duurzame energie. Het CDA gemeente Losser vindt echter dat zorgvuldig moet worden afgewogen of en zo ja welke landbouwgronden hiervoor beschikbaar mogen komen.
- Er moet ruimte worden geboden voor landbouwinnovatie, bijvoorbeeld op het gebied van bio-based economie.

## 6.9 Van onderop

Een duurzame toekomst vraagt om een forse investering in de economie en infrastructuur van ons land. Daarnaast willen wij vooral aansluiten bij initiatieven van bewoners, instellingen en ondernemers, en hen de ruimte bieden.

- Kies voor het bouwen van bedrijfspanden of -kassen die op een goed moment weer omgevormd kunnen worden naar nieuwe toepassingen of duurzaam afgebroken kunnen worden.
- Geef als gemeente het goede voorbeeld. Neem duurzaamheid op in het aanbestedingsbeleid, koop groene energie in en plaats waar mogelijk zonnepanelen.
- Het CDA gemeente Losser zet zich er voor in dat alle woningen, bedrijven en gebouwen voor het jaar 2035 duurzaam zijn geïsoleerd, buurt voor buurt en straat voor straat. Isolatie van gebouwen is een van de meest effectieve manieren om de uitstoot van CO<sub>2</sub> terug te dringen. Wij willen binnen vijf jaar het maatschappelijk vastgoed, zoals de gemeentelijke kantoren, zwembaden, scholen en sporthallen verduurzamen, waardoor ze voldoen aan de bepalingen van de wet milieubeheer.
- De gemeente kan voorlichting oppakken. Het is laagdrempelig en de gemeente kent het beste de lokale situatie. Informeer mensen die een omgevingsvergunning aanvragen over de mogelijkheden.
- De gemeente is verantwoordelijk voor het inzamelen van afval. In de overeenkomst met de inzamelaar wordt gestreefd naar zo veel mogelijk recycling van afvalproducten. De reststroom die overblijft wordt bij voorkeur gebruikt om energie op te wekken. Het streven moet zijn:
  - voorkomen van afval
  - hergebruik
  - recycling.

## 6.10 Energietransitie

Energietransitie is de omslag naar een lager energieverbruik, opgewekt met hernieuwbare energie. Fossiele brandstoffen zoals aardolie, aardgas en kolen zorgen nu nog voor ongeveer 95 procent van ons energieverbruik. Maar 5 procent van het energieverbruik wordt opgewekt met hernieuwbare, duurzame energie. Op het gebied van energietransitie is lokaal maatwerk de sleutel. Het CDA gemeente Losser wil de energietransitie bewerkstelligen vanuit de samenleving via gedrag, houding en acceptatie. Door de verantwoordelijkheid en uitvoering in de samenleving te leggen, wordt er draagvlak gevonden. Dit willen wij samen oppakken met de provincies en waterschappen om in de regio de verbindingen met de inwoners en het bedrijfsleven te leggen.

- Wij willen een Energiekansenkaart opstellen om inzicht te krijgen in de kansen die er zijn op het gebied van hernieuwbare en duurzame energiebronnen.
- Bij nieuwbouwprojecten willen wij aandringen op duurzaam bouwen, zoals het mogelijk maken van duurzame energieprojecten in bestemmingsplannen, de nul-op-de-meterwoningen en korting op bouwleges geven bij duurzame investeringen.
- Wij willen het ontstaan van een regionale energiecoöperatie stimuleren, zoals een vereniging voor collectief bezit van windmolens. Bij windenergie verdient het de voorkeur dat de omwonenden daar zelf profijt van hebben, bijvoorbeeld door een lagere energierekening of een jaarlijkse investering in de lokale gemeenschap. Ook wanneer windmolens die met subsidie zijn neergezet na afloop van de subsidieperiode met winst worden doorverkocht, vloeit een deel van de opbrengst terug naar de samenleving.
- In het Omgevingsplan willen wij in samenwerking met betrokken partijen waaronder de netbeheerder en woningcorporaties voorwaarden te kunnen stellen aan de keuze voor de toekomstige energie infrastructuur.
- Wat we als gemeente Losser ook willen bereiken, het zal altijd breed met haar inwoners gedeeld en overlegd moeten worden.

### 6.11 Duurzaamheid

De gemeente Losser heeft de luxe van een schitterende buitengebied vol natuur. Deze natuur – bos, water maar ook het platteland – draagt niet alleen bij aan het welzijn en woongenot, maar heeft ook een grote aantrekkingskracht op het toerisme. Als we met respect voor onze mooie omgeving willen leven, ondernemen en recreëren vraagt dat om duurzaamheidsbeleid.

- CDA gemeente Losser wil als een goede rentmeester omgaan met haar omgeving. Wij steunen de actuele beleidsvoornemens met als doelstelling dat Losser in 2050 energieneutraal zal zijn.

### 6.12 Focus op Duitsland

In de grensgebieden werken we intensief samen met buurland Duitsland. We blijven bouwen aan coalities om onze economische positie te versterken.

- Het CDA gemeente Losser is een groot voorstander van het bevorderen van de mogelijkheden om over de grens te werken. Ook binnen Euregionaal verband moet de gemeente Losser zoveel mogelijk profiteren van de kennis, kunde en mogelijkheid van hun oosterburen.
- We willen de scholen stimuleren om het vak Duits aan te bieden, bijvoorbeeld door tweetalig onderwijs.

### 6.13 Mobiliteit en verkeersveiligheid

Van oudsher richten bedrijven zich op plekken die goed bereikbaar zijn. Ontwikkelingen als elektrisch fietsen, reguliere arbeid van mensen met een beperking en flexibele werktijden brengen weer andere bereikbaarheidseisen met zich mee. Denk aan snelfietspaden en passend openbaar vervoer dat ook 's morgens vroeg en 's avonds laat rijdt.

Een goede bereikbaarheid gaat hand in hand met goede verkeersveiligheid. Als mensen vrij willen bewegen moet dat veilig kunnen. Het CDA gemeente Losser is daarom voorvechter van veilige verkeerssituaties bij maatschappelijke locaties zoals scholen en sportclubs. Iedereen moet op een veilige manier op weg kunnen.

- Wij bepleiten een goede fysieke inpassing van maatschappelijke voorzieningen. In straten in de omgeving van deze voorzieningen worden bij voorkeur snelheid verlagende maatregelen genomen, is er voldoende verlichting (sociale veiligheid) en komen er goede parkeervoorzieningen.
- Fietsen is niet alleen gezond, maar ook een goede en duurzame manier van mobiliteit. Dit vergt goed onderhouden fietspaden, zeker nu het gebruik van elektrische fietsen toeneemt. De gemeente moet zorgen dat mensen van alle leeftijden die willen fietsen, dat op een goede en veilige manier kunnen. Zo pleiten wij voor onderzoek naar veiliger fietsverbindingen tussen bijvoorbeeld De Lutte-Losser en De Lutte-Beuningen.

### 6.14 Gezonde gemeentefinanciën

Een eerlijke economie vraagt om solide overheidsfinanciën, lagere lasten en een eerlijk en overzichtelijk belastingstelsel. De afgelopen jaren is er een stevige financiële positie gerealiseerd. We komen van ver. Een solide toekomst is een verantwoordelijkheid van ons allemaal. Het grootste deel van de gemeentebegroting bestaat uit geld dat wordt verkregen via de Rijksoverheid. Slechts een beperkt aandeel komt uit lokale heffingen en belastingen. In beide gevallen is er sprake van belastinggeld, opgebracht door de inwoners van de gemeente. We hebben de overtuiging dat we duurzaam moeten omgaan met de financiële middelen die voorhanden zijn. Uitgangspunten voor het financieel beleid van het CDA gemeente Losser zijn: zorgvuldigheid, spaarzaamheid, transparantie en gematigde lokale lasten.

- De hoogte van de gemeentelijke uitgaven en investeringen vormt geen doel op zich. Ze dragen bij aan een maatschappelijk doel. We leven niet in de waan van de dag. Het CDA

gemeente Losser staat voor voldoende weerstandsvermogen. Voor gewenste investeringen wordt gespaard.

- De uitgaven van de gemeente zijn geen geheim. Om die reden ontvangen inwoners, bijvoorbeeld bij hun OZB-aanslag, een korte weergave van de uitgaven van het vorige jaar. Op de site is ook een duidelijk overzicht te vinden van instellingen die van de gemeente subsidie ontvangen en de taken die men uitvoert. Het CDA Gemeente Loser pleit voor een zo groot mogelijke transparantie op het gebied van de gemeentefinanciën.

### **6.15 Omgevingswet**

Nadat gemeenten in de afgelopen raadsperiode veel taken van het Rijk gekregen hebben op het sociaal domein is de volgende decentralisatie alweer aanstaande. In 2020 of 2021 wordt de nieuwe Omgevingswet van kracht. Deze bundelt wetgeving op het gebied van ruimte, natuur en milieu. Tevens worden er veel bevoegdheden overgeheveld van Rijk naar gemeenten. Deze stellen de gemeenten in staat om daadwerkelijk integraal omgevingsbeleid te gaan voeren en keuzes te maken met en voor de samenleving. Keuzes die niet alleen ruimtelijke gevolgen hebben, maar ook sociale en economische.

In dit verkiezingsprogramma worden al diverse keuzes duidelijk die het CDA gemeente Losser maakt binnen de nieuwe mogelijkheden van de Omgevingswet. De implementatie van de Omgevingswet is echter nog volop in ontwikkeling. Dit onderwerp zal een belangrijke rol spelen in de periode 2018-2022.

- CDA gemeente Losser wil dat burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen een grote rol krijgen bij de totstandkoming van de nieuwe Omgevingsvisie.

## 7. Het CDA in Noordoost Twente: samen sta je sterk

Het CDA heeft een sterke plaatselijke vertegenwoordiging, onderlinge contacten en verbindingen met de provinciale en landelijke politiek. Dat maakt het CDA bij uitstek geschikt om samen met onze noabergemeenten problemen en uitdagingen op te pakken. Dat doen de afdelingen in Noordoost Twente (Dinkelland, Losser, Oldenzaal en Tubbergen) ook. Onze gemeenten hebben qua identiteit, cultuur, vraagstukken en belangen veel overeenkomsten. En sommige zaken vragen een aanpak die de gemeentegrenzen overstijgt. Dan kun je maar beter samen optrekken met je noabers voor een leefbaar en vitaal Noordoost Twente. Dat doet het CDA: samen sta je sterk.

### 7.1 Nieuw noaberschap

Het CDA juicht ideeën en initiatieven -het burgerinitiatief- van mensen toe. Dat draagt bij aan een veilige, betrokken en aantrekkelijke gemeente. Wij noemen dit 'Nieuw Noaberschap'. Samen verantwoordelijkheid nemen voor je eigen leefomgeving. Daar draait het om in de (eigen) kern/wijk. Schoon, heel en veilig is de norm'.

Het CDA wil dat inwoners, verenigingen, stichtingen, ondernemers en maatschappelijke organisaties samen zorgen voor een leefbare gemeente. Daarbij staat de gemeente naast de mensen. Wij willen een samenleving waarin mensen samen hun leven bepalen. Iedereen heeft een taak; via werk, vrijwilligerswerk of studie. Iedereen die kan, doet mee. Het CDA is de natuurlijke partner voor dit 'Nieuw Noaberschap'.

### 7.2 Duurzaamheid

Het CDA Noordoost Twente zet in op een duurzame energievoorziening door energiebesparing en de opwekking van duurzame energie. Wij verwelkomen lokale initiatieven voor duurzame energie. Omwonenden moeten daar wel zelf profijt van hebben, bijvoorbeeld door een lagere energierekening of een investering in de eigen gemeenschap. Huizen worden op een duurzame wijze verwarmd. Wij willen duurzame energie, passend in het landschap.

Samen met het waterschap willen we onderzoeken of er energie uit oppervlaktewater kan worden gewonnen. Door klimaatverandering wordt de neerslag in de zomer heftiger en komen langere periodes van droogte voor. Het CDA wil bij de inrichting van wijken, bedrijventerreinen en het landelijk gebied hiermee rekening houden.



*Duurzame energiebron op het gemeentehuis zonder aantasting van horizon of landschappelijke waarden*

### **7.3 Armoede**

Het CDA Noordoost Twente wil extra aandacht voor armoede bij het MKB, zzp-ers en agrariërs. Die problemen zijn nu onderbelicht. Het gaat daarbij niet alleen om het bestrijden van stille armoede, maar ook om inzicht te krijgen in de bredere problematiek van deze ondernemers. Wij pleiten voor een Noordoost Twentse aanpak waarbij eenieder die “de oren en ogen” in het veld kunnen zijn worden aangezet om problemen te signaleren en de weg bereiden voor passende ondersteuning.

### **7.4 Vitaal buitengebied**

Agrariërs zijn meer dan ondernemers. In eerste instantie zijn ze onmisbaar voor de voedselproductie ten behoeve van Nederland en zelfs ver daarbuiten. Zij zijn echter ook de beheerders van ons landschap en een belangrijke schakel in het natuurbeheer. Daarmee wordt o.a. de toeristische aantrekkelijkheid van Noordoost Twente bevorderd. Dat gebeurt in toenemende mate op een duurzame wijze. Het is van groot belang om bij alle maatregelen van overheidswege rekening te houden met het ondernemerschap in het buitengebied. Niet alleen van de agrariërs, maar ook van ondernemers in de breedste zin van het woord: wij moeten inspelen op een nieuwe bedrijvigheid in het buitengebied.

### **7.5 Economie**

Voor een gezonde economische ontwikkeling is een goede bereikbaarheid van de regio essentieel. Het CDA Noordoost Twente wil zich inzetten voor de verbreding van de A1. Daarnaast moet het station van Oldenzaal een belangrijke schakel vormen in het netwerk van het openbaar vervoer met snellere verbindingen naar steden buiten Noordoost Twente en de randstad. Voor blijvende bevordering van de werkgelegenheid werken de vier Noordoost Twentse gemeenten nauw samen. De planning en realisatie van bedrijventerreinen stemmen we met elkaar af om voor de regio een optimaal en aantrekkelijk vestigingsklimaat voor ondernemers en investeerders te realiseren. Een goede bereikbaarheid komt ook ten goede aan het bevorderen van de toeristische sector in Noordoost Twente.